

Relaties met ouders:

Kerncompetentie of deeltaak?

Kwaliteitsvolle voorzieningen voor jonge kinderen worden niet alleen bepaald door de kwaliteit van interactie en het werken met kinderen, maar hangen ook af van hoe voorzieningen voor jonge kinderen en professionals wederkerige relaties met ouders bevorderen, zeker in een context van groeiende diversiteit. We verkennen deze belangrijke dimensie in de profielen van pedagogisch medewerkers in 15 Europese landen.

DOOR: KATRIEN VAN LAERE – *'Als je voelt dat, als je luistert naar de ouders, het welzijn van het kind en het gezin verbetert, dan is het duidelijk dat je als professional kan leren van een open communicatie met ouders.*

Een medewerker in een voorziening voor jonge kinderen (CoRe studie).

Volgens verschillende internationale rapporten (OESO I & II, CoRe, Includ-ed, Eurydice,

enzovoort) wordt, met het oog op het bereiken van kwaliteitsvolle en inclusieve voorzieningen voor jonge kinderen, het uitbouwen van wederkerige relaties met ouders beschouwd als een kerncompetentie voor professionals en instellingen. Dit wordt zeker duidelijk in de context van groeiende diversiteit in gezinnen en gemeenschappen. Om proactief te kunnen werken aan kwaliteit met respect voor diversiteit, zou het beleid en de praktijk de betrokkenheid

en actieve participatie van kinderen, gezinnen, professionals en gemeenschappen in voorzieningen voor jonge kinderen moeten bewerkstelligen (DECET, 2007; DECET & ISSA, 2011).

Hoewel hierover een internationale consensus bestaat, onthult een studie in opdracht van de Europese Commissie (CoRe) een spanning tussen de huidige officiële regelgeving van vijftien Europese landen. Een transnationaal onderzoek onder experts in België (in de Vlaamse en Franse Gemeenschap van België), Kroatië, Denemarken,

Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Letland, Nederland, Polen, Roemenië, Slovenië, Spanje, Zweden en het Verenigd Koninkrijk (Engeland en Wales), analyseert de professionele profielen in voorzieningen voor jonge kinderen (met inbegrip van personeel in randvoorzieningen) op basis van nationale en regionale beleidsdocumenten. Hoe worden (toekomstige) professionals gedefinieerd en gevormd in deze verschillende landen? Welke competenties worden van

hen vereist? Gezien de opvoeding van het jonge kind een sociale praktijk is die ingebed is in een plaatselijke gemeenschap, zijn we benieuwd naar de oriëntatie van deze professionele vaardigheden: een gerichtheid op kinderen, ouders, gezinnen, collega's, zichzelf, de buurt, de maatschappij, enzovoort.

Ouders ontbreken in veel curricula

Onze analyse toonde aan dat de meeste officiële professionele profielen in landen als Letland, het Verenigd Koninkrijk (Engeland), Polen, Roemenië, Zweden, Denemarken, Kroatië, Ierland en Slovenië grotendeels gericht zijn op kinderen. Competenties en vereiste kennis worden geformuleerd in termen van wat te doen met kinderen, hoe hen te benaderen [...] om het leren, het welzijn, de opvoeding en de ontwikkeling van het kind te stimuleren. Het perspectief van ouders wordt hierin minder benadrukt in de meeste van deze officiële professionele profielen: in sommige profielen ontbreekt dit perspectief volledig, in andere wordt het omschreven als een deeltaak of ingebed in minder concrete competenties dan degene die georiënteerd zijn op kinderen. In Polen bijvoorbeeld, zijn de competenties die worden beschreven in de leerdoelen van de leerkrachtenopleiding (*Nauczyciel przedszkolny*) voornamelijk gericht op het werken met kinderen. Daarnaast moeten leerkrachten en opvoeders, in de uitvoering van de educatieve taken, bereid zijn tot: 'samenwerking met leerlingen en leerkrachten en werken met de gezinscontext en de sociale omgeving buiten de school'.

Een kwestie van ouders informeren?

In landen zoals België, Nederland, Spanje, Italië en Frankrijk wordt in de professionele profielen de nadruk gelegd op communicatieve vaardigheden, waaronder de communicatie met ouders. Het moet gezegd dat de relatie met ouders vaak geïnstrumentaliseerd wordt, enkel in functie van de ontwikkeling van het kind. In het professionele competentieprofiel van kleuterleid(st)er in België, bijvoorbeeld, is een van zijn/haar centrale rollen die van partner van de ouders. Deze rol wordt vertaald in zes algemene taken met de focus op het informeren van ouders over de ontwikkeling van kinderen en op het praten over de ondersteuning die ouders thuis moeten geven. In het competentieprofiel van de pedagogisch medewerker in Nederland ligt de hoofdnadruk op het informeren van ouders over de regels en werkprincipes van de voorzieningen voor jonge kinderen. In deze omstandigheden zijn de communicatieve

competenties ten aanzien van ouders niet echt gericht op wederkerige samenwerking.

Opmerkelijke uitzonderingen

Het is iets moeilijker om competentieprofielen te vinden die de relaties met kinderen en hun gezinnen beschrijven in termen van samenwerking. In de competentieprofielen van de *Éducatrice/éducateur de jeunes enfants* en de nieuwe competentieprofielen van de Bachelor *pedagogie van het jonge kind* in België (Vlaanderen) en in sommige plaatselijke opleidingscompetentieprofielen van de *educatori* (begeleider baby's en kleuters) in Italië zijn de competenties gelijkwaardig georiënteerd naar kinderen en hun families. Professionals verzekeren continuïteit tussen de omgeving thuis en die in de kinderopvang, zodat ouders en kinderen zich erkend voelen. De professionals en de ouders bepalen samen een sociaal-pedagogische benadering en project voor het kind, de groep kinderen, de gezinnen, de groep gezinnen en de plaatselijke gemeenschappen. Al deze perspectieven zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ze bouwen vertrouwensrelaties op en respecteren ouders in hun rol als ouder. Ze slagen erin hun eigen professionele kennis te verbinden met de expertise van ouders, waarbij ouders in gesprekken met professionals kunnen beslissen welk pedagogisch project ze willen voor hun kind. Professionals maken het mogelijk dat ouders bijeenkomen en hun ervaringen delen in het dagopvangcentrum.

Samen zorgen?

Het is opmerkelijk dat in deze interessante voorbeelden de professionals vooral werken in zorgomgevingen voor de jongste kinderen, in gesplitste systemen. Over het algemeen onderscheiden we in dit soort systemen twee tendensen: professionals die werken met de jongste kinderen (0-3 jaar) in landen zoals Roemenië en Polen, hebben geen formele competentieprofielen, in tegenstelling tot leerkrachten die werken met de oudste kinderen (3-6 jaar). In landen zoals België, Frankrijk, Italië en Nederland hebben leerkrachten die werken met oudere kinderen in educatieve contexten minder competentievereisten naar ouders toe dan hun collega's die werken in zorgomgevingen voor de jongste kinderen. Wat kan de reden hiervoor zijn? Is de relatie met ouders gelinkt met de leeftijd van de kinderen: hoe ouder de kinderen worden, hoe minder de ouders nodig zijn? Is 'zorg' een concept dat een gedeelde verantwoordelijkheid oproept van ouders en professionals en 'educatie' een concept dat vooral de verantwoordelijkheid

is van leerkrachten? Deze spanning zou verder kunnen worden verkend via diepgaandere discussies met ouders en professionelen, voorzieningen voor jonge kinderen, beleidsmakers en onderzoekers.

Besluit

Deze studie heeft enkele beperkingen en daarom moeten conclusies met enige voorzichtigheid worden getrokken. De gegevens zijn uitsluitend afkomstig uit officiële nationale en regionale beleidsdocumenten. Toch confronteert de analyse van beleidsdocumenten ons met een aantal fundamentele vragen over hoe professionals worden gepositioneerd in de eerste praktijkjaren. Als toekomstige professionals vooral op professionele competenties voor het werken met kinderen of het informeren van ouders worden getraind, is het reële gevolg dan dat professionals zich soms niet zeker genoeg voelen of twijfels uiten over hoe samen te werken met ouders? Of zelfs dat ouders in sommige gevallen kunnen worden beschouwd als een last, eerder dan belangrijke spelers en partners in de educatieve praktijken? Als in sommige gevallen zorg professionals die met de jongste kinderen werken meer voorbereid worden op samenwerking met ouders, hoe kunnen zorg- en educatiepraktijken dan van elkaar leren op het vlak van samenwerking tussen instellingen/professionals en ouders? Maar eerst en vooral moeten we onszelf een eenvoudige vraag stellen die, gezien de internationale consensus over het belang van de participatie van ouders, relevant is op Europees niveau: zouden professionals en voorzieningen voor jonge kinderen moeten werken met kinderen én gezinnen in hun maatschappelijke context?

Literatuur:

De studie vormde een onderdeel van de CoRe studie (Competence requirements in ECEC), in opdracht van de Europese Commissie, DG Education and Culture (www.vbjk.be/en/node/3559). K. Van Laere, M. Vandenbroeck, & J. Peeters (2011) Competence Survey, in: M. Urban et al. (Eds) Competence Requirements in Early Childhood Education and Care. CoRe Research Documents (Brussels, European Commission), pp. 39-74.

Katrien Van Laere werkt als pedagoge in het VBJK - Centrum voor Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen – en ze startte onlangs een doctoraatsstudie aan de Vakgroep Sociale Agogiek aan de Universiteit Gent.

E: katrien.van.laere@vbjk.be